

บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

Roles of Female Spiritual Leader in development of
Ban Kluai Karen Community, Wang Yaw Sub-district,
Dan Chang district, Suphanburi Province

นิชชาอร นกรังสุ¹ และ สิบวงศ์ กาพวงค์²

Nichaon NAKARANGSU and Suebwong KALAWONG

E-mail : kanokon84 10@gmail.com, suebwongkk@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย 2) ข้อจำกัดของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย และ 3) แนวทางการส่งเสริมผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณจากภาครัฐเพื่อพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 ราย คือตัวแทนกลุ่มชุมชน จำนวน 12 ราย และตัวแทนกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบเนื้อหาโดยวิธีการแบบสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า

1) บทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ได้แก่ 1) บทบาทผู้นำทางการพัฒนาด้านสังคม ประกอบด้วย 3 บทบาทย่อย คือ บทบาทผู้เชื่อมโยงระหว่างโลกวิญญาณกับโลกมนุษย์ บทบาทผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรม โดยผ่าน 3 กิจกรรมหลักของประเพณีชาวกะเหรี่ยงที่สำคัญ คือ กิจกรรมการไหว้เจดีย์จุฬามณี ในวันเพ็ญเดือนห้า กิจกรรมผูกแขนด้วยด้ายเหลือง และกิจกรรมประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ทุกกิจกรรมจะต้องมีผู้นำสวดหรือผู้นำในการทำบุญ คือ เจ้าวัด เพื่อสื่อถึงเทวดา และบรรพบุรุษให้รับรู้ โดยเจ้าวัดต้องมีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและความสามารถในการด้านความเชื่อและพิธีกรรม และบทบาทการรักษาโรค 2) บทบาทผู้นำทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 3) บทบาทผู้นำทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

2) ข้อจำกัดของผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเพศของผู้นำ การสื่อสารภาษาไทย และความรู้ในการส่งเสริมการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Ph.D)

3) แนวทางการส่งเสริมของภาครัฐในผู้นำทางจิตวิญญาณเพื่อพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย คือควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมตามข้อเสนอของเจ้าวัด ควรแต่งตั้งเจ้าวัดเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังยาว ควรจัดรวบรวมประวัติและผลงานเจ้าวัดเผยแพร่ และควรสนับสนุนล่ามภาษาไทย

คำสำคัญ : บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณ, การพัฒนาชุมชน, ชุมชนชาวกะเหรี่ยง

Abstract

The purposes of this qualitative research were to study 1) the role of female spiritual leader in developing Ban Kluai Karen community, 2) the limitation of female spiritual leader in development of Ban Kluai Karen community, and 3) the means for governmental to support spiritual leader in development of Ban Kluai Karen community, Wang Yaw Sub-district, Dan Chang district, Suphanburi province. Data was collected from 16 key informants selected from community's representatives and governmental agency groups. In-depth interview method was also used to collect data. Data analysis employed content analysis approach and the content was validated by a triangulation technique.

The research was found that :

1) The roles of female spiritual leader in development of Ban Kluai Karen community ; 1) Role as leader in social development, consisted of 3 sub-roles; the role of human-spiritual world connector, the role of knowledgeable person concerning ritual ceremony through 3 important Karen traditional activities including : paying homage to Julamanee Pagoda on the day of the full moon in the fifth month, Yellow thread tying around the arms, and house blessing. Each of these activities required the chanting leader or the ceremonial leader which was the temple leader. The leader acted as the communicator between the world, gods and the passing ancestors. Being the temple leader required experience, expertise and knowledge ability in terms of faith and rites as well as the role of community's healer. 2) Role as a leader in economic development. 3) Role as a leader in environmental development.

2) The limitations of a female spiritual leader in the development of Ban Kluai Karen community could be categorized in three aspects which were the restriction in terms of belief in regard to the gender of the spiritual leader, limitation on ability to communicate in Thai language, and limitation of knowledge that supported economic development.

3) The guideline of governmental support for spiritual leader in development of Ban Kluai Karen community showed that the public agency should provide budget to support the activities as temple leader requests, to appoint the temple leader to be Wang Yaw sub-district development plan board member, and to collect work and biography of the temple leader for distribution and support Thai interpreter.

Keywords : Role of female spiritual leader, development, Ban Kluai Karen community.

บทนำ

สังคมมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านการเมือง เป็นเหตุให้คนในสังคมต้องพัฒนาตนเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หากแต่วัฒนธรรมของสังคมไทยกลับให้การยอมรับและยกย่องบุรุษมากกว่าสตรี ยกให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว ทั้งที่สตรีหลายคนโดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันไม่ได้มีศักยภาพที่ด้อยไปกว่าบุรุษ และในปัจจุบันสตรีมีโอกาสดำเนินการศึกษาหาความรู้ มีโอกาสเลือกชีวิตของตนเอง เพศหญิงซึ่งเคยแต่ทำงานในบ้าน จำเป็นต้องออกมาทำงานนอกบ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เป็นผลให้ความรับผิดชอบและโลกทัศน์ของสตรีเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ พัฒนาถึงขั้นที่ได้ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ หากแต่ในการแสดงบทบาทของสตรีไทยนั้น ยังคงเป็นเรื่องที่มีข้อสงสัยว่าการพัฒนาและการแสดงบทบาทที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการพัฒนาของสตรีเอง หรือเป็นเพราะกระแสการให้ความสำคัญกับ สิทธิสตรีของสังคมโลกและสังคมภายในประเทศ อันเป็นกระแสที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างสมดุลให้โลกหลังจากที่บุรุษแสดงความเหนือกว่าสตรีมาโดยตลอด ซึ่งกระแสการยอมรับบทบาทของผู้บริหารที่เป็นสตรีที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามกระแสโลก หรือเป็นเพราะการเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณของประชากรสตรีตามธรรมชาติ ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนของผู้บริหารที่เป็นสตรีในอดีตพบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนักก็ตามหรือเป็นเพราะบทบาทของสตรีที่เป็นผู้บริหารได้รับการยอมรับมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้นจริง (วารุณี ฐิริสินสิริ, 2545)

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมไทยดังกล่าว ทำให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีมีความเข้มแข็งในระดับรากฐาน อันได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล และชุมชนย่อยในเขตเมือง เกิดกระแสสนับสนุนให้ตั้งกลุ่มสตรีที่เข้มแข็ง เพื่อเข้าไปพัฒนาและมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสังคม และชุมชน บางสถานที่ในปัจจุบันผู้หญิงได้กลายเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เมื่อผู้หญิงรับรู้ว่าคุณเธอมีศักยภาพ มองเห็นความยิ่งใหญ่ซึ่งมีอยู่ภายในตนเอง คุณสมบัติของความเป็นหญิง เช่น ความรัก ความอดทน ความกรุณา ความเห็นอกเห็นใจและความอ่อนน้อม เป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความก้าวหน้าทางจิตวิญญาณ ซึ่งพลังทางจิตวิญญาณ หมายถึง การแสดงออกซึ่งคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในของจิตวิญญาณ และไม่มีสิ่งใดที่จะต้องทำกับขีดจำกัดทางเพศหรือทางร่างกาย ความรู้สึกของการครอบงำ หรือการกดขี่ เกิดขึ้นเมื่อมีสำนึกของความเหนือกว่าหรือต่ำด้อยกว่า ความรู้สึกเสมอภาคนั้น แสดงออกเมื่อมีสำนึกของการเป็นจิตวิญญาณ ความรู้สึกและทัศนคติเหล่านี้ สามารถแสดงออกได้ในการกระทำที่มีผลลัพธ์ที่ดีงาม (ภกตยา อาชวนิจกุล, 2554)

ดังนั้นจิตวิญญาณจึงไม่ใช่เรื่องที่แยกตัวอยู่โดดเดี่ยว แต่จะต้องอยู่กับชีวิตผู้คน อยู่กับการทำงาน การดำรงชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ความประพฤติปฏิบัติทางจิตวิญญาณจึงต้องปรับตัว เพื่อยืนหยัดหลักการอุดมการณ์ที่สูงส่งได้ รากฐานสำหรับการครองตำแหน่งผู้นำทางจิตวิญญาณนั้น คือการเปลี่ยนจิตสำนึกการเอาชนะ สิ่งกีดขวางทางสังคม ศาสนา และทางด้านร่างกายที่ใหญ่โต ซึ่งกีดกันผู้หญิงจากการกลายเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณนั้น ทำได้ด้วยการพัฒนาความเคารพตนเองเท่านั้น คุณสมบัติของความเคารพตนเอง เกิดจากความรู้และประสบการณ์ของตัวตนที่คงอยู่ตลอดไป ซึ่งคงอยู่เหนือเอกลักษณ์ทางสังคม ทางวัฒนธรรม หรือทางด้านร่างกายตัวตนที่คงอยู่ตลอดไป หรือดวงวิญญาณนั้น บริสุทธิ์เต็มไปด้วยความสงบ และเพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติที่สูงส่ง และเป็นไปทางจิตวิญญาณ เมื่อผู้หญิงได้สัมผัสกับแก่นแท้ภายในที่คงอยู่ตลอดไปนี้ ผู้หญิงก็จะเกิดความกล้าหาญที่จะเล่นบทบาทที่ผู้หญิงนั้นมีความสามารถเพียงพอ ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่เป็นผลรวมของพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อมอันก่อให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (มณฑล สรไกรกิติกุล และสุนันทา เสียงไทย, 2556)

คำว่า จิตวิญญาณ (*Spirituality*) มีรากศัพท์ในภาษาละตินว่า “*Spirare*” หรือ “*Spiritus*” มีความหมายว่า การมีลมหายใจ (Neal, 1997) ในปัจจุบันเรื่องของวิญญาณเป็นหัวข้อที่มีการพูดคุยและค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง และมีหลายแง่มุมที่ใช้อธิบาย ในสังคมไทยส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึงคำว่า “*วิญญาณ*” มักจะนึกถึงความเชื่อเกี่ยวกับดวงจิตที่ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ส่วนจิตวิญญาณ (*Spirituality*) นั้น หมายถึง มิติหรือภาวะของการมีจิตใจสูง เป็นจิตที่เห็นแก่ตัวน้อย จิตที่สามารถเข้าถึงสิ่งสูงสุดโดยเฉพาะในทางพุทธศาสนา จิตวิญญาณ คือปัญญา เป็นมิติที่มีความตีประกอบอยู่ซึ่งทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์เป็นมนุษย์ที่มีจิตสูง ปราศจากความคับแคบและเห็นแก่ตัว (ประเวศ วะสี, 2553)

มิติเรื่องจิตวิญญาณนี้ มีอยู่เฉพาะในมนุษย์เท่านั้น เพราะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความสามารถของการสัมผัสที่ลึกล้ำ จนเกิดการให้ความหมายแก่สิ่งเหล่านั้นว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น ความรู้สึกผูกพันและใกล้ชิดกับพระเจ้า หรือศาสดาในแต่ละศาสนา การปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา รวมถึงความผูกพันกับสิ่งที่ให้ความเคารพและเกิดทุน ทั้งนี้เมื่อมีการเชื่อมโยงตัวตนเข้ากับสิ่งเหล่านั้นแล้ว มักจะทำให้รู้สึกถึงการมีอยู่ของจิตวิญญาณในตัวตนของเรา (มณฑล สรไกรกิติกุล และสุนันทา เสียงไทย, 2556)

ประเวศ วะสี (2553) อธิบายว่าจิตวิญญาณ (Spirituality) นั้นเกี่ยวข้องกับการรับรู้และการมีอยู่ของตัวตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการบริหารที่ให้ความหมาย จิตวิญญาณ ว่าเป็นความรู้สึกที่เชื่อมโยงหรือผูกพัน ความเข้าใจ ความพึงพอใจและการให้ความเคารพ ไม่ใช่เพียงแค่ศาสนาแต่รวมถึงผู้คนรอบข้าง และตนเอง (Altaf and Awan, 2011) ดังนั้นเรื่องของจิตวิญญาณ (Spirituality) จึงหมายถึงมิติทางคุณค่าหรือสิ่งสูงสุดที่เป็นสากล อันหลุดพ้นจากความคับแคบหรือเห็นแก่ประโยชน์ในตนเอง เป็นมิติที่เป็นแกนกลางของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้

จิตวิญญาณคล้ายคลึงกับศาสนาตรงที่มุ่งให้มนุษย์ทำดี แต่จิตวิญญาณนั้นเป็นคนละเรื่องกับศาสนา ถึงแม้ว่า มักจะพบเรื่องของจิตวิญญาณที่ผูกติดกับศาสนาอยู่เสมอ เห็นได้ชัดว่าศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแนวคิดที่มีการแยกความถูกต้องออกจากกัน มีการใช้ความเชื่อและความศรัทธาร่วมกับรูปแบบที่เป็นพิธีกรรมแบบทางการและเข้มงวดทำให้ดูมีความศักดิ์สิทธิ์ (Cash and Gray, 2000) แต่จิตวิญญาณเป็นเรื่องหรือมิติที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ ไม่ได้ยึดติดรูปแบบต่าง ๆ แต่เป็นคุณค่าและความหมายร่วมอันเป็นสากลที่มนุษย์ทุกคนสามารถมีและเข้าถึงได้

ชุมชนบ้านกล้วย ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี เป็นชุมชนชาวเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานชุมชนมาเป็นเวลา มากกว่า 260 ปี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา คนในชุมชนได้อาศัยธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ชุมชนตั้งถิ่นฐานในพื้นที่บริเวณนี้ได้ดำรงวิถีชีวิตแบบพึ่งพิงธรรมชาติ มีวัฒนธรรมและจารีตประเพณี เป็นเสมือนบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต มีระบบการเกษตรแบบตัดฟันแล้วเผาหรือไร่หมุนเวียน เพื่อปลูกข้าว ข้าวโพด อ้อยและพืชผัก ไร่บริเวณในครัวเรือน ชุมชนชาวเผ่ากะเหรี่ยงบ้านกล้วยประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีประเพณีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง คือ ประเพณีผูกแขนด้ายเหลือง มีหัวหน้าประเพณีซึ่งมีความสำคัญมากของชุมชนชาวกะเหรี่ยง เรียกว่า “เจ้าวัด” เดิมจะเป็นผู้ชายมาตลอด จนในปัจจุบันเจ้าวัดของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วยเป็นผู้หญิง คือ นางเชอแอ๊ะไซ เกี้ยะเป็ง อายุ 64 ปี ซึ่งการได้มาเป็นเจ้าวัดเป็นการสืบทอดจากบรรพบุรุษและมีความผูกพันทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งในอดีตบรรพบุรุษก็คือปู่เคยเป็นเจ้าวัดมาก่อน และการเป็นเจ้าวัดของชาวกะเหรี่ยงนั้นมีความเชื่อกันว่าต้องได้รับการตอบรับจากเทวดาที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือ เพื่อให้เข้ามาเป็นผู้นำทางศาสนาและคอยดูแลช่วยเหลือคนในชุมชน หน้าที่ของการเป็นเจ้าวัดที่สำคัญ คือการรักษาวรรณกรรมประเพณีของชุมชนชาวกะเหรี่ยง การรักษาศิล และ การไม่กินสัตว์ใหญ่ เช่น หมู และ ไก่ การเป็นเจ้าวัดต้อง

เป็นตลอดชีวิต จนกว่าจะตาย เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่เทวดาเลือกมาแล้ว เจ้าวัดของชุมชนชาวกะเหรี่ยงถือว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลมากในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และรวมถึงการพัฒนาชุมชนและการดำรงชีวิตของคนชุมชน เพราะเจ้าวัดถือเป็นผู้นำทางศาสนา จึงมีบทบาทในการชี้นำประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งยังแสดงถึงการพัฒนาและการรักษาประเพณีของชาวกะเหรี่ยง (หนังสือศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อคนกับป่า-ประเทศไทย RECOFTC)

ชาวกะเหรี่ยงมีเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เห็นได้จากการแต่งกายของผู้หญิง เสื้อสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาย นั่นคือความอดทนแข็งแรง เสื้อสีแดงของผู้ชายกะเหรี่ยงนั้นเสื้อทรงสอบ คอเสื้อเป็นรูปตัววี ตรงชายเสื้อติดพู่ห้อยลงมา ผู้หญิงกะเหรี่ยงที่ยังไม่แต่งงานสวมชุดที่ทอด้วยมือ ทรงสอบ สีขาวยาว คร่อมเท้า ชุดขาวนี้เรียกว่า เซ้วา ใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงวันแต่งงาน จึงจะเปลี่ยนใส่ชุดขาว เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ ผู้หญิงกะเหรี่ยงที่แต่งงานแล้วสวมเสื้อที่ประดับด้วยลูกเดือย และฝ้ายสี เสื้อของผู้หญิงที่แต่งงานแล้วต้องมีลายปัก ต้องมีการปักลูกเดือย และจากการจัดกิจกรรมประเพณีจึงเห็นได้จากทุกคนในหมู่บ้านชุมชนกะเหรี่ยง มีความศรัทธาในเจ้าวัด เมื่อมีประเพณีที่สำคัญก็ต้องเชิญเจ้าวัดไปประกอบพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนชาวกะเหรี่ยง คือประเพณีการผูกแขนด้ายเหลือง ถือเป็นการทำบุญใหญ่จะมีหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น ชาวกะเหรี่ยงที่จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดเพชรบุรี มาร่วมประกอบพิธีกรรมด้วย ซึ่งจะจัดขึ้นในวันขึ้น 14 ค่ำถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า “*เคิงตะร่อง*” ชาวกะเหรี่ยงจะมารวมตัวกันเพื่อทำบุญ ทุกคนต้องสวมชุดกะเหรี่ยง และประเพณีการผูกแขนด้ายเหลืองจะมีข้อห้ามที่สำคัญ คือการห้ามเลี้ยงหมู ไก่ ห้ามขาย และดื่มสุราในหมู่บ้านในการจัดพิธีประเพณีการผูกแขนด้ายเหลือง (*ข้อมูลคุณนันท์ดา เกียะเปิง ลูกสาวและคนในชุมชนบ้านกล้วย*) จึงได้สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ และคนในชุมชนในระยะแรกยังไม่ศรัทธาในตัวเจ้าวัด เพราะยังไม่มีเคยมีเจ้าวัดที่เป็นเพศหญิงมาก่อน ถึงแม้บรรพบุรุษจะเคยเป็นเจ้าวัดแต่ก็เป็นผู้ชาย และในสมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่าการเป็นผู้นำถือเป็นเรื่องของความสามารถ ที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูลหรือเฉพาะบุคคล และสืบเชื้อสายกันได้บุคลิกและลักษณะของการเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่มาแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูง จะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาดมีบุคลิกภาพซึ่งแสดงการเป็นผู้ที่มีความสามารถด้วยซึ่งจะมีในเพศชายทำให้ผู้หญิงถูกกีดกันทั้งในเรื่องศาสนาและกีดกันห้ามเข้าไปในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสถานที่ไว้น้ำชา เพศหญิงถูกมองว่าเป็นเพศที่อ่อนแอไม่สามารถจะตัดสินใจอะไรได้ ผู้หญิงมักขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่สามารถตัดสินใจในปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่สำคัญได้จึงทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับการยอมรับในการเป็นผู้นำไม่ว่าในระดับใด (ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์, 2559)

เจ้าวัดคนปัจจุบัน คือ นางเชอแยโซ เกียะเป็ง ถือเป็นผู้นำสตรีคนแรก และคนเดียว ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย เพราะในสมัยก่อนมีความเชื่อกันว่าการเป็นผู้นำส่วนมากจะต้องเป็นผู้ชายถึงจะสามารถเป็นผู้นำได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และศาสนา เพราะเจ้าวัดของชุมชนชาวกะเหรี่ยงถือว่ามียุทธิพลและมีบทบาทต่อการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งถ้าเจ้าวัดเชื่อว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี คนในชุมชนก็จะเชื่อตาม เพราะถือว่าเป็นผู้นำชุมชนอีกทั้งเจ้าวัดต้องประพฤติ ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง ต้องรักษาศีลธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวม และต้องรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง ที่สำคัญคือให้คำปรึกษาและช่วยเหลือคนในชุมชนมาโดยตลอด โดยเจ้าวัดคนปัจจุบันจะมีความรู้ด้านพิธีกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี เพราะสืบทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ จนเกิดความผูกพันและใกล้ชิดกับศาสนา รวมถึงความรู้ลึกผูกพันกับสิ่งที่ให้ความเคารพและเทิดทูน เมื่อมีประเพณีหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาเจ้าวัดก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการประกอบพิธีทางศาสนาได้เป็นอย่างดี ไม่ใช่เฉพาะในหมู่บ้านเท่านั้น เวลาหมู่บ้านใกล้เคียงมีงานที่เกี่ยวข้องทางศาสนาก็จะเชิญเจ้าวัดที่บ้านกล้วยไปประกอบพิธีกรรมด้วย (คุณชาลี งามยิ่ง, 2559)

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา บทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณที่ส่งผลต่อการพัฒนาในระดับชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ที่มีความสัมพันธ์ทั้งในแง่ของการสนับสนุนส่งเสริม และที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของสตรี ว่ามีปัจจัยสำคัญใดบ้าง เพื่อหาข้อสรุปอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทบาท และข้อจำกัดในการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนในระดับหมู่บ้านของสตรี อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศอันเป็นส่วนรวมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาข้อจำกัดของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณจากภาครัฐเพื่อพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวน แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีการทบทวนวรรณกรรมโดยอาศัยแนวคิดหลายส่วนมาเป็นกรอบ และแนวทางในการศึกษาดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การหรือชุมชน ทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การหรือชุมชนปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ

Avery and Baker (1990) อ้างใน นววรรณ คณานุรักษ์, 2554 : 126) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการของอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตามที่จะบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม องค์กรและสังคม ผู้นำจึงมีความรับผิดชอบต่อประสิทธิผลขององค์กรโดยภาพรวม ซึ่งสามารถประเมินได้จากการผลิต ประสิทธิภาพ ความยืดหยุ่น ความพึงพอใจ ความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาองค์กร

Byars and Rue (1999) อ้างใน ณัฐพฤทธิ ศรีภักดี, 2552 : 6) ให้นิยามว่าภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเต็มใจทำตามแนวทางของผู้นำ หรือเห็นชอบกับการตัดสินใจของผู้นำ

ทองใบ สุดชาติ (2549 : 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีจุดรวมที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของกระบวนการมากกว่าความเป็นตัวของผู้นำ ภาวะผู้นำจึงหมายถึง กระบวนการที่บุคคลใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มยอมปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรินทรรัตน์ มุสิกการยกุล (2548 : 15) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าในกลุ่มหรือในองค์กรนั้น หรือไม่ได้รับการแต่งตั้งก็ตามแต่เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่น มีบทบาทในการนำกลุ่มไปสู่จุดหมายที่วางไว้ เป็นผู้ที่ประสานงานอันเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลง การสรรหาของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนและส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มให้ดำเนินไปด้วยดี

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2548: 2) ได้กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มสมาชิกที่จะชักจูงชักนำหรือชักนำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

Gibson, Ivancevich และ Donnelly (1997: 272) มองภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วยผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักรวมและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนาจการโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ, 2535 อ้างถึงใน มัลลิกา ต้นสอน, 2544 : 47)

แนวคิดเรื่องมิติทางจิตวิญญาณในการทำงานนั้น เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของการทำงานที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง การนำแนวคิดนี้มาใช้ต้องเข้าใจมิติด้านในหรือชีวิตจิตใจของความเป็นมนุษย์ การให้คุณค่าและความหมายต่อการที่ทำงาน การมีความสำนึกถึงการเป็นชุมชนในการทำงาน และหลอมรวมตัวตนและคุณค่าเข้ากับงานและชุมชน(ประเวศ วะสี, 2553)

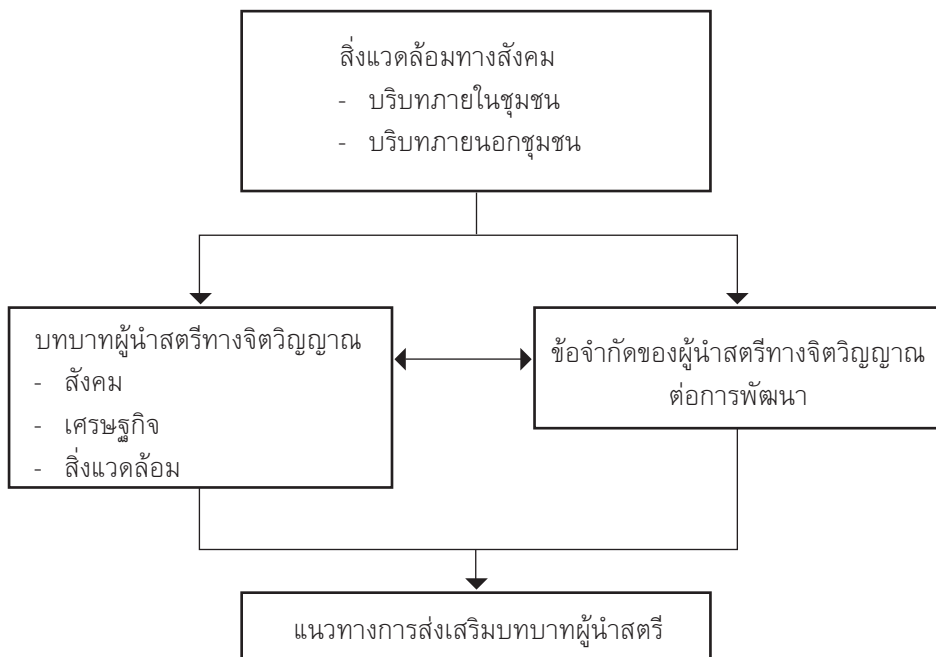
แนวคิดเกี่ยวกับเพศและบทบาทผู้นำสตรี ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีตามสังคมสมัยใหม่ (Modernization) จึงได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมายในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมของบุคคล โครงสร้างหน้าที่ทางสังคม ระบบการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมของสมาชิกสังคมกลุ่มต่างๆ ด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้กระตุ้นให้สมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงได้มีการเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม บทบาทและพัฒนาเศรษฐกิจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามไปด้วย กลุ่มสตรีจึงกลายเป็นสมาชิกสังคมกลุ่มหนึ่งที่พยายามปรับเปลี่ยน และพัฒนาบทบาทของตนท่ามกลางปัญหาและอุปสรรคมากมาย (เสรี หอมเกสร, 2535)

แนวคิดในเรื่องของการทำงานที่เน้นการเปลี่ยนแปลงภายในถึงระดับของจิตวิญญาณนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการใช้คำว่า การขับเคลื่อนมิติทางจิตวิญญาณ (*Spiritual movement*) ที่แสดงถึงบรรดาศักดิ์องค์กรต่างๆ ที่ให้ความสนใจเรื่องของ ความหมายของชีวิต เป้าหมายในการทำงานและสำนึกร่วมของการเป็นชุมชนในองค์กร (*Ashmos and Duchon, 2000*) โดยองค์กรเหล่านี้จะสนใจกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่จะใช้บังคับพนักงานในองค์กรน้อยมาก ความสนใจส่วนใหญ่จะอยู่ที่การสร้างคุณค่าและความหมายในการทำงาน ที่จะทำให้พนักงานมีความสุข และมีพลังในการสร้างสรรค์และทุ่มเทให้การทำงาน และเชื่อว่าการจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยระบบการทำงานที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการเติบโตด้านในของผู้ที่อยู่ในองค์กร (*โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2550*) เปลี่ยนวิธีคิดจากการบริหารองค์กรแบบเครื่องจักร จัดคนให้ทำงานตามความถนัด (*Division of labor*) และทำงานเฉพาะตามที่ได้รับคำสั่ง มาเป็นการบริหารองค์กรแบบมีชีวิต ให้ความสำคัญกับองค์กรและพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้ร่วมกันที่จะอยู่เป็นชุมชน ทำให้เกิดคุณค่าและการแสวงหาความหมายร่วมกันจนเกิดมิติของจิตวิญญาณในการทำงานขึ้น

ดังนั้นแนวคิดเรื่องมิติทางจิตวิญญาณในการทำงานนั้น เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการทำงานที่เน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง เน้นเป้าหมายในการทำงานและความคิดสร้างสรรค์ให้กับงาน การจะนำแนวคิดนี้มาใช้ต้องมีความเข้าใจถึงมิติด้านในหรือชีวิตจิตใจของความเป็นมนุษย์ การให้คุณค่าและความหมายต่อการที่ทำ การมีความสำนึกถึงการเป็นชุมชนในการทำงาน และหลอมรวมตัวตนและคุณค่าเข้ากับงานและชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนาจาก แนวคิดบทบาทผู้นำของสตรีเกี่ยวกับปัจจัย และบทบาทเกี่ยวกับความเสมอภาคในสังคมไทย และทฤษฎีผู้นำการเปลี่ยนแปลงสภาพสภาพ (*Transformation leadership*) ของคูซส์ และพอสเนอร์ (*Kouzes & Posner, 1987*)

วิธีการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้นำสตรีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และข้อจำกัดของผู้นำทางจิตวิญญาณ ตลอดจนแนวทางในการเสริมพลังของภาครัฐ ต่อผู้นำเพื่อการพัฒนาของชุมชนชาวกะเหรี่ยง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิจัยเชิงคุณภาพ (*Qualitative research*) เพื่อมุ่งเน้นหารายละเอียดของกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ นำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ และใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (*non-Participant observation*) โดยการการลงพื้นที่ ก่อนสัมภาษณ์ได้โทรศัพท์นัดหมายผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูล ณ สถานที่นัดหมาย เพื่อสะดวกต่อการสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ตลอดจนขออนุญาตในการบันทึกเทปและจดบันทึกคำพูดระหว่างการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการแบบเจาะลึก (*In - depth interview*) เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศของการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้พูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ เป็นลักษณะคำถามทั่วไป ถามความคิดเห็น สภาพความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นแนวคำถามที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลตอบอย่างอิสระ และแสดงความคิดเห็นของตนเอง กำหนดแนวคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (*in-dept interview*) กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 ราย คือตัวแทนกลุ่มชุมชน จำนวน 12 ราย และตัวแทนกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบเนื้อหา โดยวิธีการแบบสามเส้า การวิจัย บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (*Qualitative Research*) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยกำหนดแนวคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (*in-dept interview*) และนำมาตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล โดยนำประเด็นที่มีผู้ที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มาสังเคราะห์ (*Data Triangulation*) ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปผลและอภิปรายผลต่อไป

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์บทบาทผู้นำทางพิธีกรรมของเจ้าวัดต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย พบว่า การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้ จะต้องสั่งสมประสบการณ์ การมุ่งมั่นฝึกฝนกล่อมเกลาจิตใจให้เข้าสู่ความดีงาม เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม การเคารพผู้อื่นเอื้อเพื่อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ละความเห็นแก่ตัว และกิเลสตัณหาทุกชนิด มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน อาจนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเป็นเจ้าวัด โดยผ่าน 3 กิจกรรมหลักทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง ดังต่อไปนี้

1) การไหว้เจดีย์จุฬามณี เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชุมชนชาวบ้านกล้วยก็เหมือนเป็นเทศกาลปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง จะอยู่ในช่วงเตรียมตัวเพื่อการเพาะปลูกในฤดูฝนที่จะมาถึง ช่วงก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกใหม่ จุฬามณีที่ว่า ก็คือเจดีย์จุฬามณี เป็นเจดีย์ขนาดเล็กจำลอง

มาจากเจตีย์จุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน การไหว้เจตีย์จุฬามณี ไม่ใช้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วยเท่านั้นที่ให้ความสำคัญและไปร่วมพิธีเจ้าวัดจะเป็นตัวแทนของทุกคนในหมู่บ้านไปจุดเทียน และจะนำสวดเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเจตีย์ ขอสิ่งดีงามทั้งหลายให้แก่คนในหมู่บ้านและคนที่มาร่วมงาน ช่วงดึกจะมีการตีฆ้องประกาศเรียกทุกคนในหมู่บ้าน รวมถึงลูกเล็กเด็กแดงก็มาชุมนุมกันจนครบ เพราะถึงเวลาที่จะไหว้จุฬามณี แต่ละบ้านจะไปจุดเทียนที่เจตีย์ และแห่ไปรอบเจตีย์ดังกล่าว

2) กิจกรรมผูกแขนด้วยด้ายเหลือง ประเพณีการผูกแขนด้วยด้ายเหลืองก็จะทำต่อเนื่องกันมายาวนานและจะทำต่อจากการไหว้เจตีย์จุฬามณี พิธีการผูกแขนด้วยด้ายเหลืองของชาวกะเหรี่ยงคล้ายกับพิธีบายศรีสู่ขวัญของชาวอีสาน ส่วนด้ายผูกแขนนั้นต้องเป็นด้ายดิบสีเหลืองเท่านั้น โดยนำมาจับเป็นวงยาวพอที่จะพันรอบข้อมือได้ โบราณถือว่าคนธรรมดา วงละ 3 เส้น ผู้มีศักดิ์ตระกูล 5 เส้น เมื่อวงแล้วให้เด็ดหรือดึงให้ขาด เป็นเส้นๆ ห้ามใช้มีดตัด ตลอดเวลาที่ทำพิธีกรรมไหว้เจตีย์ เจ้าวัดจะนำด้ายสีเหลืองที่เตรียมไว้ไปใส่ในเจตีย์จุฬามณีและปลุกเสกด้ายเหลืองนั้นโดยเจ้าวัดก็จะทำพิธีสวดคาถาบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอความสำเร็จความศักดิ์สิทธิ์จากพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อินทร์ พรหม ผู้มีอธิปไตยมาประสิทธิ์ประสาทพรให้ และอธิฐานอันเชิญเทวดาด้วยบทสวดคาถาตลอดพิธี

3) กิจกรรมประเพณีขึ้นบ้านใหม่ พิธีนี้จะจัดขึ้นเมื่อชาวกะเหรี่ยงสร้างบ้านเรือนใหม่ ซึ่งถือเป็นเรื่องจำเป็นและมีความสำคัญ เพราะชาวกะเหรี่ยงถือว่าถ้าหากสร้างบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว แล้วไม่ได้ทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ ผู้เข้าอาศัยก็จะไม่มีความสุข บ้านของชาวกะเหรี่ยงส่วนมากจะสร้างจากไม้เนื้ออ่อน ผนังกันระหว่างห้องหรือบ้านใช้ลำไม้ไผ่ผ่าคลี่เป็นแผ่น หลังคามุงด้วยหญ้าคา หรือใบจาก แต่เสาบานจะเป็นลักษณะไม้เนื้อแข็ง ส่วนความเชื่อในการปลูกบ้าน มักจะมีการเสี่ยงทายพื้นที่ที่จะปลูกบ้านเรือนก่อน เพื่อครอบครัวจะได้มีความสุข และร่ำรวย

นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่าเจ้าวัดยังมีบทบาทที่น่าสนใจ คือการรักษาโรคให้คนในชุมชนที่เจ็บป่วย ซึ่งการรักษาคนผ่านหมอมผี หรือเจ้าวัดหาเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มาอธิบายไม่ได้ มนุษย์ควรเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับคนยุคโบราณ โดยเฉพาะวัฒนธรรมเก่าแก่ของชาวกะเหรี่ยงเหล่านั้นมีความเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีวิญญาณ หรือผีสิงสถิตอยู่ ซึ่งบทบาทของเจ้าวัด คือการติดต่อกับวิญญาณต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผีน้ำ ผีภูเขา ฯลฯ เนื่องจากมีความเชื่อว่ามนุษย์ต้องพึ่งพาพลังธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในโลก การติดต่อกับวิญญาณเหล่านี้เป็นการทำนายปัญหาหรือแก้ปัญหาได้ วิญญาณติดต่อกับมนุษย์โดยอาศัยพลังงานจากสิ่งอื่น เช่น อากาศ ดวงดาว น้ำ ดินไม้ นอกจากนี้วิญญาณยังผ่านร่างใดร่างหนึ่งเพื่อติดต่อสื่อสาร เพื่อ

การรักษา เจ้าวัดจะติดต่อกับวิญญาณซึ่งพาไปยังสู่สิ่งอื่นๆ เช่น การติดต่อกับเทพเจ้า คนพวกนี้ต้องมีความสามารถเฉพาะตัว ต้องได้รับการฝึกฝน ซึ่งยากยิ่งที่ผู้อื่นจะเข้าใจ

ส่วนข้อจำกัดของผู้นำทางจิตวิญญาณต่อการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วยมีทั้งหมด 3 ข้อ คือ 1) ข้อจำกัดความเชื่อเกี่ยวกับเพศของผู้นำ 2) การสื่อสารภาษาไทย และ 3) ความรู้ในการส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ข้อจำกัดความเชื่อเกี่ยวกับเพศของผู้นำ เนื่องจากเจ้าวัดที่ผ่านมาเป็นเพศชายทั้งหมด จนกระทั่งในปัจจุบันเจ้าวัดเป็นผู้หญิง ในสมัยก่อนมักจะมองว่าเพศหญิงอ่อนแอกว่าเพศชายเสียส่วนใหญ่ เป็นเพศที่ทำงานหนักไม่ได้ อ่อนแอหรือเปรียบเทียบกับเป็นปมด้อยที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้มองเห็นความสามารถที่แท้จริง และเป็นการมองเพศที่ภายนอกดูแข็งแกร่งของเพศชาย เป็นตัวตัดสินความสามารถในการทำงาน ส่วนการสื่อสารภาษาไทย เนื่องจากเจ้าวัดไม่ได้เรียนหนังสือทำให้พูดภาษาไทยไม่ได้ เมื่อมีกิจกรรมหรือประเพณีต่างๆ ต้องมีล่าม จึงเป็นอุปสรรคและปัญหาผลเสียตามมา คือ การที่พูดภาษาไทยไม่ได้ก็เป็นข้อจำกัดของเจ้าวัด เพราะหน่วยงานมีการจัดกิจกรรม หรือไปร่วมงานกับหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภายนอก ซึ่งต้องติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือหน่วยงาน หากมีการสัมภาษณ์ ทำให้ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ถึงวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงให้นักท่องเที่ยวได้รู้ ก็ต้องมีล่ามช่วยแปล แต่ล่ามอาจจะจับประเด็นได้ไม่ทั้งหมด ทำให้ข้อมูลอาจจะคลาดเคลื่อน ส่วนข้อจำกัดการส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากชุมชนบ้านกล้วยยังมีการทอผ้าพื้นเมืองเชื้อสายกะเหรี่ยง ลักษณะการทอที่สวยงามลวดลายปราณีต เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เมื่อมีประเพณีที่สำคัญ ชาวบ้านจะนำมาสวมใส่ เพื่อรักษาวัฒนธรรมประเพณีและควรค่าแก่การเก็บรักษาไว้ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เจ้าวัดควรมีบทบาทผู้นำทางด้านเศรษฐกิจในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ก็จะสามารถต่อยอดรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นได้ แต่เจ้าวัดไม่มีความรู้ในด้านการจัดการ ด้านการตลาด ด้วยข้อจำกัดก็คือเจ้าวัดไม่ได้เรียนหนังสือ ทำให้การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจทำได้ไม่ดี ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนอยู่ในขั้นต่ำ

แนวทางการส่งเสริมของภาครัฐต่อผู้นำทางจิตวิญญาณเพื่อพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย คือ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมประเพณี ชุมชนบ้านกล้วยอยู่ในความดูแลและรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลวังยาว ในการจะรักษาวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงการก่อสร้างเจดีย์จุฬามณี ๑๐๐๐ ปีต้องจัดสรรงบประมาณ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง รวมถึงการแต่งตั้งเจ้าวัดเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาตำบลของ อบต.วังยาวจะได้รู้ในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วยนั้นมีการอะไรบ้าง ร่วมพัฒนาชุมชน ซึ่งในชุมชนบ้านกล้วยมีเจ้าวัดที่ชาวบ้านและคนในชุมชนโดยรอบเคารพ ยอมรับ และศรัทธาเพื่อ

การทำงานระหว่าง อบต.วังยาว และชุมชนบ้านกล้วย มีความสอดคล้อง และขับเคลื่อนแผนพัฒนาไปปฏิบัติได้จริง อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมและสนับสนุนล่ามภาษาไทย เพื่อมาช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่สังคมได้รับรู้และเข้าใจ การจัดล่ามที่สามารถพูดทั้งภาษากะเหรี่ยงและภาษาไทยได้มาช่วยเจ้าวัด ในการปฏิบัติงานในกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ประโยชน์ที่จะได้รับคือ ได้เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงให้สังคมได้เรียนรู้ ว่าชาวกะเหรี่ยงมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลาย น่าสนใจ สามารถส่งเสริม อนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติได้ และยังสามารถเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การใช้ชีวิต และการร่วมประกอบพิธีกรรม ประเพณีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญให้เรียนรู้อีกมากมาย แต่ถ้าไม่มีคนสืบทอดให้คน รุ่นหลังได้เรียนรู้ ประเพณีต่าง ๆ คงต้องหายไป เจ้าวัด ซึ่งเป็นผู้นำในการทำพิธีกรรม จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะในการจัดพิธีกรรมหรือประเพณีที่สำคัญ ๆ ก็ต้องให้เจ้าวัดผู้ซึ่งมีความรู้ และเชี่ยวชาญในการจัดพิธีกรรมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่มีมาช้านาน อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี หน่วยงานภาครัฐเช่น อบต.วังยาว และอำเภอด่านช้าง ควรมีการจัดรวบรวมประวัติและผลงานของเจ้าวัด ไว้เพื่อเผยแพร่ถึงความเป็นมาในด้านวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงพิธีกรรมของ ชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ในวัฒนธรรม และประเพณีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง ถ้าไม่มีการจัดรวบรวมประวัติ และผลงานของเจ้าวัด ในอนาคตผลงานและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจะหมดไป ในการรวบรวมประวัติและผลงานของเจ้าวัดจะได้ประโยชน์

เมื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างสังคม และบุคคลในชุมชน และต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ผู้นำทางจิตวิญญาณมักจะเกี่ยวข้องกับทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นผู้สร้างพลังขับเคลื่อนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ผู้นำต้องมีความเสียสละ ก้าวข้ามผลประโยชน์ของตนเอง มีศรัทธาแรงกล้าในศาสนา มีอุดมการณ์ จนสามารถก้าวข้ามไปเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณส่งผลในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้ทราบว่า บทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณ มีผลการศึกษาที่มีส่วนสอดคล้องคล้ายคลึงผลงานการวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถอภิปรายในประเด็นตามขอบเขตการศึกษา ได้ดังนี้

บทบาทของผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย พบว่า เจ้าวัดถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนชาวกะเหรี่ยง เป็นอย่างมาก การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้ จะต้องสังสมประสบการณ์ การมุ่งมั่นฝึกฝนกล่อมเกลาจิตใจให้เข้าสู่ความตึ๊งาม เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม การเคารพผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพราะลักษณะของความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ซึ่งมีมาจากการเชื่อ ความศรัทธาอันแน่วแน่ ชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วยยังคงสืบทอดประเพณีสำคัญต่อเนื่องกันมาไม่ขาดตอน เช่น ในวันเพ็ญเดือนห้า กับพิธีการไหว้จุฬามณี ประเพณีผูกแขนด้วยด้ายเหลือง ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งคนที่จะประกอบพิธีกรรม หรือเป็นผู้นำในการประกอบพิธี เรียกว่า เจ้าวัด บทบาทในการประกอบพิธีของเจ้าวัด มีความสำคัญต่อคนในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วยและชุมชนใกล้เคียง การประกอบพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงต้องให้เจ้าวัด เป็นผู้นำในการปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krishakumar and Neck (2002) ผลการศึกษาพบว่าคุณค่าของมิติด้านจิตวิญญาณในการทำงานและพัฒนาชุมชน พบว่าองค์กรหรือชุมชนที่มีการนำเรื่องมิติด้านจิตวิญญาณในการทำงานมาใช้ มีผลทำให้การทำงานมีการพัฒนาที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม การตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง มีความผูกพันในชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ Gibson, Ivancevich และ Donnelly (1997: 272) ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม บทบาทภาวะผู้นำ จึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วยผู้นำอาจจะเป็นผู้คนที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอเนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยเค้าจะใช้บทบาทผู้นำในการปฏิบัติและการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งลักษณะบทบาทการเป็นผู้นำที่ผู้อื่นสัมผัสได้ คือ ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านและชุมชน การมีจิตใจที่แน่วแน่มั่นคง เพื่อช่วยเหลือชุมชนในการพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงต่อไป

และข้อจำกัดของผู้นำทางจิตวิญญาณต่อการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย พบว่าการยึดติดกับค่านิยมหรือความเหลื่อมล้ำทางเพศแบบดั้งเดิม กล่าวคือ คนทั่วไปมักมองว่าสตรีเพศหญิงอ่อนแอกว่าเพศชาย จึงเห็นว่าไม่มีความเหมาะสมในการเป็นเจ้าวัด และการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรนาถ กาญจนอักษร (2542) ให้ความเห็นว่าเรื่องบทบาทสตรีจะต้องใช้เวลา และต้องพยายามต่อไป ระบบการปกครองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ไม่ชอบมาพากล ผู้ปกครองต้องดูแลทุกข์สุขของผู้อยู่ใต้ปกครอง แต่กลับเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ บทบาทของผู้หญิงจึงตกอยู่ในโครงสร้างของความไม่เสมอภาค ความเสมอภาคแท้จริงขึ้นอยู่กับโอกาสของแต่ละคน และตรงนี้บทบาทของสตรีจะถูกกลืนเลย เพราะผู้ชายสนใจแต่เรื่องอำนาจมากเกินไป เพศชายมีอำนาจเหนือกว่าสตรี ที่ว่าเหนือกว่าในสังคม ได้แก่ ภัย คุณวุฒิ ฐานะ เพศ ซึ่งใครได้สถานะดีกว่าก็สามารถมีอำนาจ อำนาจจึงอยู่ในกรอบความคิดของความเป็นเพศชาย ผู้หญิงกลับยอมให้เพศชายแปรเป็นเรื่องของอำนาจ

แนวทางการส่งเสริมของภาครัฐต่อผู้นำทางจิตวิญญาณเพื่อพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยง บ้านกล้วย พบว่า อบต.วังยาว ถือเป็นหน่วยงานรัฐที่อยู่ใกล้ชุมชนมากที่สุด ควรพัฒนาระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนให้ทั่วถึง ข่าวสารถือว่ามีความสำคัญในการรับรู้ของชุมชน อีกทั้งชุมชนบ้านกล้วยเป็นพื้นที่ที่ติดเขา จึงทำให้การเดินทางลำบาก ทั้งผู้ส่งข่าวสาร และผู้รับข่าว ชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วยมีวัฒนธรรมประเพณีที่ตึงมาก โดยสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน อบต.วังยาวควรมีการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง ผลัดภักดีในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญา คือ การทอผ้าของชาวกะเหรี่ยง ถือว่าที่นี่มีเอกลักษณ์ลวดลายผ้าจะงดงาม โดดเด่นไม่เหมือนกับที่อื่น หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมการทอผ้า ให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้อยู่กับธรรมชาติ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านกล้วย และที่สำคัญในการส่งเสริมของภาครัฐ คือ เมื่อโครงการที่ชุมชนต้องการอยากได้ผ่านประชาคมติของหมู่บ้าน หน่วยงานภาครัฐควรมีการอบรมเพื่อการเขียนโครงการ ขั้นตอนต่างๆ ที่ชุมชนต้องการเพื่อเสนอของบประมาณต่อไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คูซส์และโพสนเนอร์ (Kouzes & Posner, 1987) จากการศึกษาพบว่า ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์มีความต้องการที่จำทำบางสิ่งบางอย่างให้เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลงบางสิ่งที่เป็นอยู่และการสื่อสารสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานเกิดความผูกพัน ทำให้เกิดความหวัง ความเป็นไปได้ที่น่าตื่นเต้นในอนาคต และเชื่อว่าการเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่สามารถสอนได้ ร่วมคิดร่วมทำอยู่ตลอดเวลา คอยช่วยเหลือยามมีปัญหา ขอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้ตามให้ปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความไว้วางใจ เกิดความจงรักภักดีและเชื่อถือในตัวผู้นำเกิดความคล้อยตามพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีความรับผิดชอบและยอมอุทิศตนเพื่อส่วนรวม จึงทำให้ชุมชนเกิดความรักและศรัทธาในตัวเจ้าวัด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้นำสตรีทางจิตวิญญาณส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงสิ่งที่เรียกว่า บทบาท หน้าที่ ความเสียสละ และความรับผิดชอบของเจ้าวัด เป็นสิ่งที่สตรีก็สามารถทำได้ไม่แพ้เพศชาย แต่ในขณะเดียวกันเจ้าวัดควรจะมีการศึกษา เรียนรู้เพิ่มเติม จึงสามารถสรุปข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อจำกัด ดังกล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

เพิ่มด้านการศึกษาของผู้นำสตรี โดยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ และองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมให้ความรู้ รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่ม นางเซอแอโยโซ เกียะเบิง เจ้าวัดพูดภาษาไทยไม่ได้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆ ด้วยบทบาทและหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรม บางครั้งต้องไปร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น การที่ฟังและพูดภาษาไทยไม่ได้จึงเป็นปัญหาและอุปสรรค ถ้ามีการเรียนรู้คงเป็นการดี เพราะยังมีคนในชุมชนก็พูดภาษาไทยไม่ได้ ควรมีโครงการหรือกิจกรรมที่มีเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการฝึกอบรม ให้กับคนในชุมชนบ้านกล้วยและเจ้าวัด ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญให้การยอมรับผู้นำที่เป็นสตรีมากขึ้น และสิ่งสำคัญในการเป็นเจ้าวัด คือการอดทน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง จึงได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

เปลี่ยนทัศนคติของผู้นำสตรี

เจ้าวัดที่เป็นสตรี จะต้องลบภาพลักษณ์ด้านค่านิยมที่มองว่า สตรีเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าบุรุษเป็นเพศที่ร่าเริงสนุกสนาน เป็นเพศที่ทำงานหนักไม่ได้ ให้หมดไปจากความรู้สึกของตนเองก่อน จึงจะสามารถดำเนินบทบาทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). *เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ในสังคมไทย ประชากร และสังคม 2554 : จุดเปลี่ยน ประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

จีระ หงส์ลดารมภ์. *โครงการพัฒนาผู้นำและนักบริหารเพื่ออนาคต ชุมชนการเรียนรู้* ออนไลน์ <https://www.gotoknow.org>.

ทองใบ สุดชาติ. (2549). ภาวะผู้นำ : กลไกขับเคลื่อนองค์กรแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2 อุบลราชธานี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ประเวศ วะสี. (2553). *สุขภาพในมิติทางจิตวิญญาณหรือปัญญา*. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.

มณฑล สรไกรกิติกุล และสุนันทา เสี่ยงไทย. (2556) *มิติทางจิตวิญญาณในการทำงาน (Workplace Spirituality) : ความท้าทายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ฉบับที่ 32* มกราคม-มิถุนายน 2556

วรุณี ฐิริสินสิทธิ์. (2545). *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

สรินทรรัตน์ มูลิการยกุล. (2548). *ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 2 งานนิพนธ์ (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยบูรพา*.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะผู้นำทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์* (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิรัตน์ เอ็ดดุกะซัน.

เสรี หอมกessler. (2535). *บทบาทของผู้ใหญ่บ้านหญิง ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ใหญ่บ้านชายในเขตพื้นที่ อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์.หนังสือศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า-ประเทศไทย RECOFTC*

Avery and Ellen Baker. (1990). *Psychology at work*. New York. Sydney: Prentice Hall อ้างถึงใน นววรรณ คณานุกรษ์. (2544). *บทบาทผู้นำองค์กรที่มีพนักงานวิชาชีพ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*.

Byars and Rue. (1999). *Motivating Today's Employee, Supervision Key Link to Productivity*, 6th ed., The McGraw-Hill Companies, Inc., USA, pp. 271-285. อ้างถึงใน ณัฐฤทธิ์ ศรีภักดี. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของหัวหน้างาน ความรู้ในงานที่ทำ*

และบรรยากาศองค์กร ต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ใน
นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน: การศึกษาค้นคว้า ด้วยตัวเอง บธ.ม., มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, เชียงใหม่.

Gibson, Ivancevich, and Donnei. (1997). *Organizations, Behavior Structure Processes. Internation Edition, United States of America : Irwin McGeaw-Hill*, อ้าง
ถึงใน มัลลิกา ดันสอน. (2544). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสู่ทธา
การพิมพ์ จำกัด